

УДК 929Петренко:821.161.2

В. М. ШАБАНОВА*

**ПРО СЛОВ'ЯНСЬКИЙ ПЕРІОД ЖИТТЯ ПОЕТА
МИХАЙЛА ПЕТРЕНКА ТА ЙОГО БАТЬКІВ**

Аналізуються дві версії щодо місця проживання родини поета Михайла Петренка у Слов'янську на основі документів Генерального межування Ізюмського повіту, законодавства, що діяло на той час та соціального стану місцевого населення.

Ключові слова: поет Михайло Петренко; Слов'янськ; хутір Торецький; хутір Бакай; Бакайська пустош.

Про слов'янський період життя поета Михайла Петренка та його батьків.

Існує дві версії щодо місця проживання батьків Михайла Петренка: “хутірська” та “міська”. Обидві ґрунтуються на усних переказах старожилів міста та не мають жодного документального підтвердження. На сьогодні в Слов'янську найбільш поширеною є “хутірська версія” – провулок Набережний, 1 у Черевківці, сучасному мікрорайоні міста Слов'янська. На місці, де начебто була садиба батьків Поета й де народився Михайло, 2012-го року проведено урочисте закладення пам'ятного каменя. Питання начебто вирішено, та сумніви все ж виникають.

“Хутірська версія” базується на записах спогадів нібито родичів Михайла Петренка та дослідженнях деяких слов'янських краєзнавців. Записи не датовані, але вважається, що зроблені вони у 20–30-х роках 20 ст. зі слів нібито правнука брата Поета Павла Івановича – Петренка Антона Костянтиновича. Антон Костянтинович, як інколи згадувалося, збирав матеріали про свого знаменитого предка, але, на жаль, нічого з цього зібрання невідомо. Не опубліковані матеріали досліджень слов'янського періоду життя Поета, які проводила Корнієнко Н. М., та їх висновки. Є тільки посилання на них.

Про непричетність Антона Костянтиновича та його родичів до родини Поета детально та аргументовано написав О. Є. Петренко [23], [24], [25], [26]. Тож не будемо повторюватися.

Спробуємо проаналізувати обидві версії на підставі доступних на сьогодні документів та наблизитися до істини.

Навіть після поверхового ознайомлення з документами 18–19 ст. приходимо до висновку щодо малої ймовірності “хутірської версії”.

---

* Шабанова Валентина Миколаївна – геолог, м. Слов'янськ.

Ще раз наголошуємо на її недоведеності, відсутності задокументованої інформації. Усе, що написано про дитинство Поета, ґрунтується лише на здогадах і фантазіях, але ніяк не на документально підтверджених матеріалах.

Розглянемо аргументи більш детально.

Батько Поета, якщо він був дворянин, не міг купити або одержати земельну ділянку та заснувати хутір Торецький на лівому березі річки Бакай ні 1809 року (версія Корнієнко Н. М.), ні 1815 (версія Абрамова А. І.). Далі наводимо факти, що дають підстави для такого висновку.

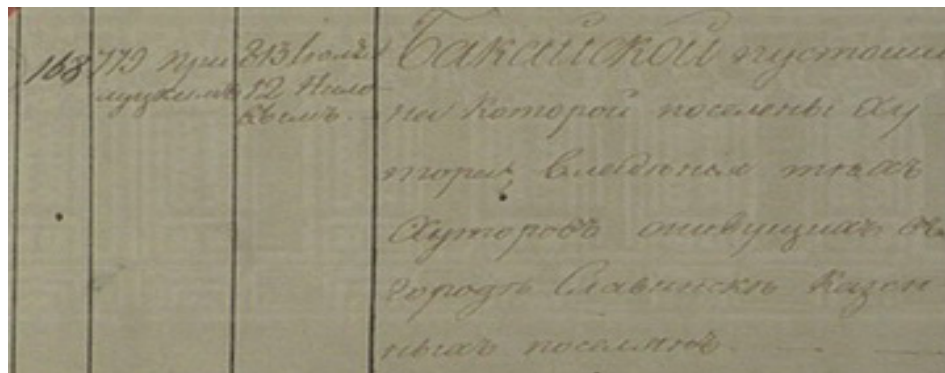
Розглянемо питання земельного володіння в місті Слов'янську й навколишній місцевості на початку 19 століття, користуючись матеріалами Генерального межування земель Ізюмського повіту та законодавством, що діяло того часу.

1813 року місту Слов'янську із казенних земель відмежовано 3083 десятини 82 сажени [10, с. 7]. За іншими свідченнями [8] – 3084 дес. 82 саж. Із них: у внутрішній частині міста (садиби з будівлями, городами та садками, вулиці, майдани) – 875 дес. 1992 саж., у зовнішній (вигона загального користування) – 2208 дес. 490 саж. Садиби мешканців міста могли бути в приватній власності, і власники розпоряджалися ними на свій розсуд. За свідченнями Пушкарьова Г. Г. [21], на кінець 19 століття, у час інтенсивної забудови міста, дехто з першопоселенців, продаючи землю, нажив чималі статки. Але значних земельних володінь у межах міста не було. Забудова вигонів того часу заборонялася [4], [6, п.2, 3]. Рішення щодо виділення цих земель у тимчасове особисте користування (не в приватну власність) з виплатою оброку (податку) в міську казну приймала місцева влада. Вона ж слідувала й за порядком у сфері землекористування в межах міста.

Казенні селяни, що мешкали в місті, для забезпечення свого існування, освоєння земель та поповнення державної скарбниці отримували земельні наділи з казенних земель ближніх слобод та хуторів за межами міста. Усі розпорядження казенними землями й казенними селянами здійснювало казенне відомство. Селянам земля надавалася в користування, але не у власність. За користування землею вони платили податки та несли державні повинності (рекрутську, возову, шляхову та інші). Влада відстежувала надходження податків та не допускала відчуження земель, населених казенними селянами, особам іншого суспільного стану. Пояснюються такі дії різними податковими пільгами.

Отже, особистий дворянин та чиновник Слов'янської ратуші міг бути мешканцем міста та мати у власності в його внутрішніх межах садибу з будівлями, городом і садком. У зовнішніх межах міста він міг користуватися загальними вигонами для випасу худоби.

Місцевість на лівому березі річки (яру) Бакай, на яку вказують прихильники “хутірської версії”, була в межах Бакайської пустоші, що на-

лежала до хутора Бакай (Бакайка) [1], [10, ч.1, с. 4], [12]. Хутір Бакай на тодішніх картах не вказаний. Та логічно припустити, що був він у гирлі річки Бакай. Річка була природною межею між володіннями казенними на її лівому березі та поміщицькими на правому [рис. 1]. Тож слід виділити й поселення, що виникли на цих землях. На лівому – казенний хутір Бакай, на правому – маєтний хутір Торецький. Хутір Бакай населяли казенні селяни, приписані до Билбасівської слободи. Вони та казенні селяни, що мешкали в Слов'янську й навколишніх казенних хуторах (Черкаському, Хрестищі), хуторах по яру Мазана та Бакай і мали земельні наділи в межах Бакайської пустоші.

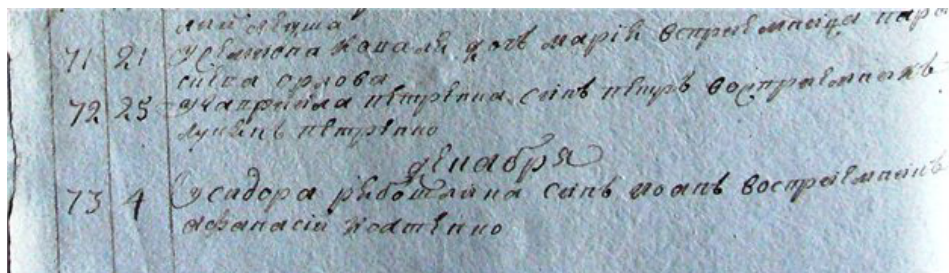
Уперше пустош (5710 десятин) відмежована 1779 року, удруге – 1813.

Із півночі, між землеволодіннями поміщиків Адамових та Таранових, вузькою смужкою вона прилягала до р. Казенний Торець, за яким були вигони Слов'янська. Можливо, саме тут селяни переправлялися через річку, уникаючи проїзду поміщицькими землями [рис. 1]. Тут були прогони для худоби та водопої. І саме тут, за припущеннями місцевих дослідників, безземельному дворянину Миколі Гавриловичу Петренку рішенням сходу міщан Слов'янська виділено 3 (чи 5) десятин землі під забудову.

Та зібрання (сход) міщан не мало права на виділення казенних земель, тим більше дворянину. Дворянин міг землю купити, одержати в спадок або пожалуванням. Але поміщицьких землеволодінь у Бакайській пустоші не було. А землі, виділені для казенних селян, продажу не підлягали. Тому не могло бути й купівлі-продажу. Мова може йти тільки про виділення в користування земель казенним відомством, а землекористувачем тут міг бути тільки казенний селянин.

Можна припустити, що вказана ділянка могла бути куплена із сусідніх землеволодінь поміщиків (Адамових чи Таранових). Але таких свідчень немає. Головні сучасні вулиці Черевківки майже точно відтворюють старі шляхи та межі володінь, і вказана садиба Миколи Гавриловича по провулку Набережному є в межах колишніх казенних

земель. Наразі відомий тільки один Гаврило Петренко, у якого міг би народитися Микола Гаврилович.

Це фрагмент сторінки метричної книги церкви Знамення Пресвятої Богородиці села Знаменського 1795 року про хрещення Петра, сина Гаврила Петренка [28].

Прихожанами Знаменської церкви 1795 року були кріпаки пана Шидловського (Знаменське) та казенні селяни ближніх сіл та хуторів (Черкаського, Билбасівки та інших). Церква в Билбасівці була зведена тільки 1799 року.

Можливо, указаний Гаврило мав і сина Миколу. Цілком можливо, що були вони казенними селянами й мешкали в Билбасівці або Черкаському. А частину земельного наділу мали в Бакайській пустоші. Тоді можна пояснити непорозуміння, що виникають через розмір ділянки, яка була начебто надана Миколі Гавриловичу “під забудову” – 3 десятини.

Адже, за тодішніми розрахунками, щоб селянин міг утримувати себе, платити податки та виконувати державні повинності, йому необхідний був земельний наділ у “пропорції” на ревізьку душу чоловічої статі від 8 до 15 десятин відповідно до наявності вільного земельного фонду [3], [7]. Такі “пропорції” здебільшого дотримувалися. Бачимо це на прикладі казенних земель Хрестища (8550 дес., 1501 саж.), теж населеного казенними селянами (561 душа), що жили в хуторах та Слов’янську [10, ч. 1, с. 30].

Відповідно до місця проживання, якості землі та інших обставин, селяни могли одержувати наділи в різних місцях. Тож і сім’я Гаврила Петренка могла мати поле в Билбасівці або Черкаському, а сіножать чи баштан в Бакайській пустоші. А можливо, усе було простіше. Казенний селянин Микола Гаврилович Петренко жив собі в хуторі Бакай, займався землеробством, гадки не маючи, що колись його будуть вважати дворянином та батьком поета Михайла Петренка. Нащадки Миколи Гавриловича дожили на батьківській садибі дотепер. Казенний хутір Бакай на кінець 19 століття об’єднався з маєтним хутором Торецьким, а надалі всі хутори між яром Мазана та річкою Бакай стали хутором Черевківським.

Припускати можна, та чи стосується це родини Михайла Петренка?

Батько Поета, Микола Дмитрович Петренко, за Жалуваною грамотою дворянам [5], мав дворянські пільги та користувався привілеями, наданими Жалуваною грамотою містам [6]. Але аж ніяк не виконував повинності казенного селянина.

Микола Дмитрович Петренко був державним службовцем, служив у міській ратуші й належав до місцевої еліти. Сума державного жалування, за тодішнього співвідношення цін та прибутку провінційного чиновника, дозволяла жити досить пристойно. Щоденні ж обов'язки чиновника не давали змоги поєднувати службу із землеробством і вирощувати кавуни, дині та чумакувати (саме такий рід діяльності вважався слов'янськими дослідниками можливим для батька Поета). Такий спосіб життя більше підходив для селянина. Крім того, поблизу слобожанських міст та слобод у навколишніх хуторах, селах та й самих містах і слободах вирощувалося стільки кавунів, динь та городини, що не було ніякого сенсу везти їх далі місцевого торгу. Основний прибуток приносило заняття хліборобством. Городництво та баштанництво – то переважно для особистого вжитку та невеликого виторгу. Підкреслюємо й те, що за Жалуваною грамотою дворяни могли продавати продукцію свого виробництва тільки оптом [5, а) п. 27, 32].

До речі, слід звернути увагу на статус хрещених батьків брата Михайла – Євграфа: колезький секретар і поміщик Корсунов Л. П. (750 дес., 45 душ селян) [10, ч. 1, с.17] та генерал-майорша й поміщиця Тіхоновська У. Д. (332 дес. та 72 душі селян) [10, ч. 1. с. 22]. Мабуть, і в інших дітей хрещені батьки були того ж кола. Ймовірний рідний брат його бабусі – купець П'ятирубльов Григорій Борисович був ратманом міської ратуші [30]. Рідний брат батька Григорій Дмитрович Петренко – колезький секретар, служив у міській ратуші з 1814 року [25, с. 208]. Усе це, безумовно, свідчить про близьке оточення Петренків. Тож чи могла вони жити як селяни, обробляючи землю та продаючи кавуни й дині? Не було ніякого сенсу одержувати початкову освіту в сторонніх людей або в Ізюмському трикласному училищі. Михайло виховувався в досить освіченій на той час родині, яка мала можливість дати початкову освіту своїм дітям у домашніх умовах. Він був чи не найпершим студентом Харківського університету зі Слов'янська. А тяжка селянська праця мало спонукала до мрій про навчання в університеті.

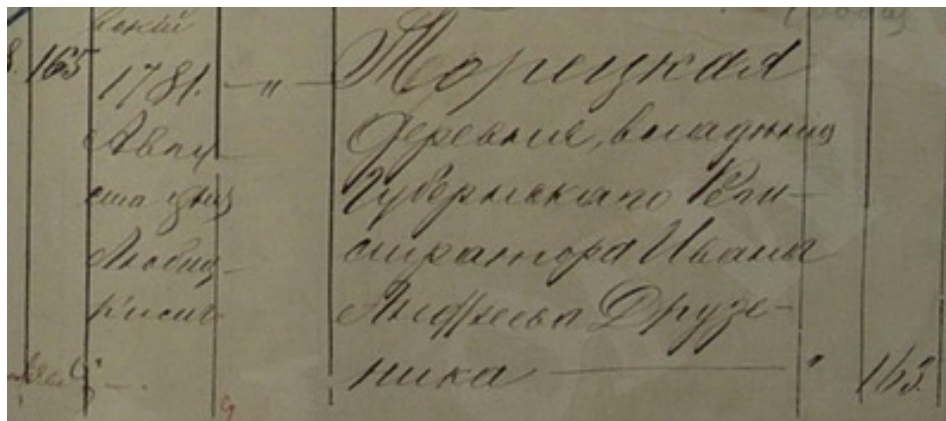
Крім того, 1809 року Микола Петренко був сімнадцятирічним юнаком та навряд чи міг у такому віці одержати або купити землю, не будучи ще сімейним чоловіком та перебуваючи під опікою родичів.

Досі не знайдено свідчень про земельні наділи в межах Бакайської пустоші осіб іншого стану, крім казенних селян. Про це свідчать і матеріали Генерального межування Ізюмського повіту, зокрема план [рис. 1].

Слід зауважити, що хутір Торецький засновано значно раніше 1809-го року і, як вказано вище, це був маєтний хутір.

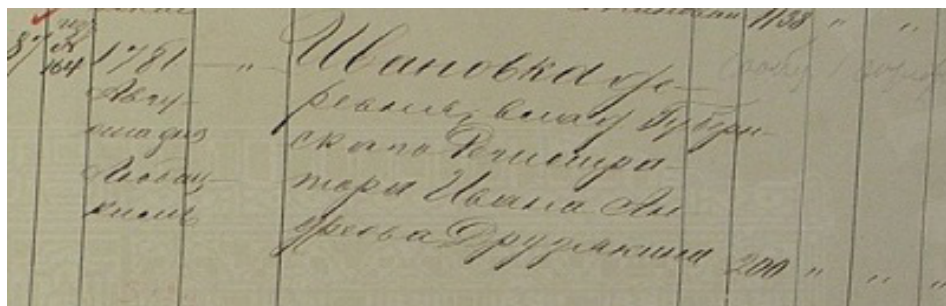
1781 року прапорщик Любицький виконував межування та склав геометричний спеціальний план Азовської губернії Торського повіту хутора Торецького зі всіма землями, що належали до нього та перебували в загальному володінні губернського реєстратора Івана Андрійовича Друзякіна та канцеляриста Петра Олексійовича Петренка [10, ч. 1, с. 27], [14].

Усього 169 дес. 1500 кв.саж. У хуторі Торецькому 14 душ чоловічої статі та 6 жіночої. На плані генерального межування це ділянка за №165 на правому березі р. Бакай [рис. 1]. Друзякіну належали й землі хутора Іванівка (№ 166) площею 277 дес., які межували з хутором Торецьким із півдня, та хутір Яківлівка в гирлі річки Гола Долина [10, ч. 1, с. 36].

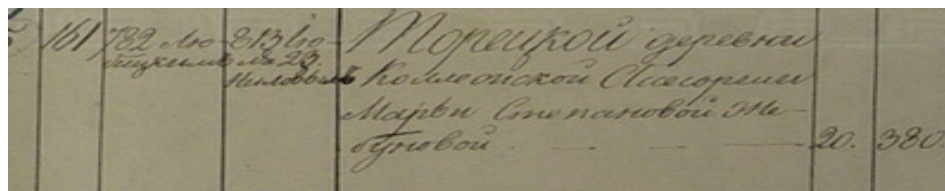
Прізвище Друзякіна в книзі трохи перекручене, та ніші записи [10, ч. 1, с. 14] підтверджують, що мова йде все ж таки про Друзякіна.

Уже 1798 року хутір Торецький (Заторецький) згадується в сповідних розписах Введенської церкви м. Слов'янська як володіння секретарші Друзякіної (Іван Андрійович на той час, мабуть, помер). А за даними генерального межування 1813 року й хутір Торецький, і Іванівка були вже володіннями купчихи Мотрони Іванівни Михайлової [14].

Можливо, згодом купчиха продала свої володіння поміщику (купцю) Марченку, але поки що свідчень тих часів про нього та його дочку Галю не знайдено.

У той же час був заснований ще один хутір Торецький (№ 161) [рис. 1). Землі хутора, майже 390 десятин (20 душ селян), відмежовано теж на правому березі Торця за 4 км на схід від хутора Друзякіна-Петренка. Нині це селище Семенівка. Належав хутір колезькій асесорші Марії Степанівні Жебунєвій [10, ч. 1, с. 27], [15].

Цікаво, що сусіднє з ним володіння (с. Високо-Іванівка, або Крюківка) належало Маргариті Олександрівні, вдові дворянина Петра Петровича Арцибашева [10, ч. 1, с. 5], [15].

Два хутори Торецьких дещо заплутали місцевих дослідників. Та й на картах 19 ст. показувався то хутір Друзякіна-Петренка в гирлі річки Ториці (Бакай) [рис. 2], то хутір Жебунєвої нижче за течією річки Казенний Торець, поблизу хутора Високо-Іванівка [рис. 3].

Можливо, саме цією плутаниною й пояснюються перекази про нещасливе кохання Михайла то до Галі Марченко, то до доньки дворян Арцибашевих. Та чи було це насправді? Про Галю поки що нічого невідомо.

Дворяни ж Арцибашеви мали доньку Варвару. Але була вона на 8–9 років старшою за Михайла. Інші ж Арцибашеви жіночої статі жили вже в другій половині 19 ст. [20, с. 58–60].

Основним доказом “хутірської версії” вважаються особисті документи та світлини А. К. Петренка, що доводять існування хутора Торецького на лівому березі р. Бакай. Але ж датуються вони початком 20 ст. [28]. Сталися суттєві зміни в законодавстві після земельної реформи 1861 року, невеличкі хутори на лівому й правому березі Бакаю, ще декілька ближніх хуторів втратили свої початкові назви та утворили хутір Черевківський. А ось установити, коли там поселилися предки Антона Петренка, знайти відсутні ланки їхнього родоводу та поставити крапку – це вже завдання для тих, хто підтримує “хутірську версію”. Разом із тим треба зауважити, що людська пам’ять, на жаль, не завжди є надійним джерелом інформації.

Чимало неточностей допущено місцевими дослідниками під час опису хутора Торецького. Наприклад, згадується невеличка економія (40 десятин) поміщика Сулимова біля Гострої Могили та земля селян

Слепаньових на протилежному боці Казенного Торця. Схоже, що це свідчення другої половини 19 століття.

В середній течії річки Бакай, біля Гострої Могили, був вищевказаний хутір Іванівка І. А. Друзякіна, затим купчихи Михайлової М. І. Назву Сулимівка він одержав пізніше.

На протилежному ж боці Торця на той час був хутір Сергеевський, володіння дворян Таранових [10, ч. 1, с. 26]. Селяни Слепаньови могли стати землевласниками тільки після реформи 1861 року. Про що пише й С. В'юнченко [19].

Припущення, що на правій стороні річки Казенний Торець, де в нього впадає невеличка річка Бакай, до 1780 року було стале татарське поселення Усть-Бакайськ (Улус-Бакай), або “поселення біля брудної ріки”, теж наразі не має ніякого підтвердження. Топонім “бакай” на півдні України досить поширений. Так називають невеличкі протоки, порослі очеретами, по балках та ярках. Наш Бакай цілком цьому відповідає. На сучасних картах його позначено як “Сорищи”, а на картах 19 століття – “Торицы” (похідна від назви Торець). Можливо, помилка картографів перетворила “Торицы” в “Сорищи”, а річка Бакай згодом несправедливо стала “брудною річкою”. Слов'янці ж, здається, ніколи Бакай не називали й не називають “Сорищи”. А вода ще на початку 20 ст. в Торці та навколишніх річках була настільки чистою, що населення використовувало її як питну.

Як бачимо, попередні дослідження слов'янського періоду життя Поета часто не підтвержені жодним із відомих нині документів.

Тож ще раз наголошуємо: особистий дворянин, батько поета Михайла Петренка, не міг одержати чи купити землю та заснувати хутір Торецький на лівому березі річки Бакай ні 1809, ні 1815 року на казенних землях Бакайської пустоші.

Микола Гаврилович Петренко (можливий предок Антона Костянтиновича), якщо такий жив у нашій місцевості й належав до стану казенних селян, вірогідно, міг жити та займатися землеробством у межах Бакайської пустоші та на орендованих поміщицьких землях. І ця історія, звичайно, цікава, але як історія іншої сім'ї. Адже прізвище Петренко в наших краях досить поширене, а ніяких підстав ототожнювати Миколу Гавриловича з Миколою Дмитровичем немає.

Отже, “хутірська версія” є не досить аргументованою, малоймовірною і на сьогодні не має ніяких логічних підстав та документального підґрунтя.

Більш вірогідною видається “міська версія”, хоча її документального підтвердження знайти, на жаль, до цього часу теж не вдалося.

За свідченнями слов'янських старожилів-краєзнавців Колесника М. Д. та Колодяжного Н. В., родина Поета жила в сучасному центрі міста за адресою: вул. Шевченка, 14 [21, с. 77]. Це колишня Ізюмська (Велика Ізюмська, пізніше Харківська) вулиця. Петренки жили в міс-

ті з 18 ст. і цілком можливо, що вони були серед перших поселенців вулиці. В 1870 році ця частина міста постраждала від пожежі. Пізніші події змінили її вигляд і наразі тут вже ніщо не нагадує старі часи. На жаль, за життя старожилів, які могли б щось згадати, ніхто цією версією не зацікавився.

Не так далеко від імовірної садиби Петренків, на колишній Дворянській вулиці [21, с. 68], зберігся будинок кінця 19 ст. купця П'ятирубльова, де, можливо, від початку жили родичі Петренків. Наразі численні нащадки купця Бориса П'ятирубльова є єдиними достовірно відомими слов'янськими родичами Поета [25, с. 202–203].

На цей час майже повністю знищена історична частина міста. Залишилися тільки невеличкі фрагменти старої забудови, переважно кінця 19 ст. Та на старих вулицях збереглися садиби першопоселенців міста, де в нових будинках живуть їх нащадки. Є серед них і Петренки. Архівні пошуки можуть виявити нащадків родини Поета й по жіночій лінії. Можливо, у родині збереглися якісь перекази, що вкажуть нові напрямки документального пошуку.

Після смерті батьків Поета нащадки одержали в спадок чотирьох селян та два дерев'яні будинки, які були в Слов'янську. Невідомо, були вони на одній садибі чи на різних. Швидше за все родина мала домашню худобу, город та садок, як і всі обивателі тодішніх міст. Селяни ж, що належали сім'ї, займалися домашніми роботами, городництвом, доглядали худобу. А от про земельні володіння не йдеться. Може бути, що земельна спадщина дісталася раніше іншим нащадкам батьків Миколи Дмитровича. І в цьому напрямку теж можуть бути цікаві знахідки. Але поки що все вказує на те, що родина мешкала в місті. Хоча далекі родичі можуть бути й серед казенних селян, і серед землевласників. Адже в тогочасних документах можна знайти кількох Петренків, які, найімовірніше, не є близькими родичами Поета.

Так, жителі Слов'янська Петро Олексійович та Іван Іванович Петренки, які займалися винокурінням на Ногайській стороні (лівобережжі Сіверського Дінця), згадуються в статті Шамрая А. В. [22, с. 14] із посиланнями на матеріали про земельне розмежування. Швидше за все указаний П. О. Петренко був співвласником і хутора Торецького разом із Друзякіним І. А.

Килина (Акіліна) Петрівна, вдова поручика Степана Адамова, у своїй чолобитній до імператриці Катерини II 1781 р., розписуючи полюбовний розподіл спадку між нею та дітьми в Подінців'ї, згадує володіння Петренків, які межували з володіннями Адамових [11]. Схоже, це Брусів (Брусівка) хутір, який згодом був відмежований до казенних земель. І хоча Акіліна Петрівна й не називає їх імен, та, здається, це знову ті ж самі Іван Іванович та Петро Олексійович. Де врешті осели-

лися вони самі та їх нащадки та чи мають вони якісь родинні зв'язки з родиною Поета, покажуть подальші дослідження.

Імовірно, про того ж П. О. Петренка пише й С. В'юніченко [19] як про “дворянина Петренкова”, який самовільно захопив землі, заснував хутір Торецький у гирлі Бакаю та населив його селянами. Невідомо, якими документами користувалися автори статті, але на родинні зв'язки “дворянина Петренкова” та родини Михайла Петренка вони не вказують.

6 вересня 1854 р. приватним землеміром було складено геометричний спеціальний план дачі села Оріхуватка, що межувала з Бакайською пустошею та була у власності нащадків Пилипа Білоусова. Частина с. Оріхуватки (11 дес., 1721 кв. саж.) була відмежована у володіння губернської секретарші “Елены Филипповой Петренковой” [10, ч. 1, с. 74], [13]. Ми не знаємо, якого віку була Олена, та можна припустити, що вона могла бути дружиною котрогось із рідних (Миколайовичів) або двоюрідних (Григоровичів) братів Михайла. Можливо, це були далекі родичі Поета, адже всі місцеві дворяни та чиновники Петренки, напевно, були в далеких чи близьких родинних стосунках. Шлюби на той час укладалися, як правило, між особами одного суспільного стану. І донька колезького реєстратора та губернський секретар Петренко – прийнятна партія.

Але малоімовірно, щоб родичі Поета знайшлися серед колишніх кріпаків чи казенних селян навколишньої місцевості.

Є цікаві свідчення про титулярного радника Петренка, який жив у Санкт-Петербурзі та заповів своє майно сімферопольському “странно-приймному дому Таранова-Белозерова”. Імператорським указом від 22 червня 1875 р. була “учреждена в означенном заведении пенсионерная кровать имени завещателя” [9]. Відомо, що “Дом” був заснований за заповітом підполковника О. Таранова-Белозьорова, уродженця Слов'янська, і, можливо, указаний Петренко теж мав слов'янське коріння, а може й якесь родинне відношення до Поета.

Звичайно ж, віддаючи належне першим дослідникам-петренкознавцям, треба виправити всі помилки та встановити нарешті істину.

Розуміємо, що за браком інформації помилки були неминучі, та не треба їх накопичувати й надалі.

Пошуки тривають. Їх напрямків багато, потрібен час. І маємо надію, що сторінку біографії Поета, пов'язану з містом Слов'янськом, напишуть усе ж таки слов'янці.

Стаття написана на основі матеріалів, які знайдені та вивчені в межах проекту “Ідентифікація Петренків”.

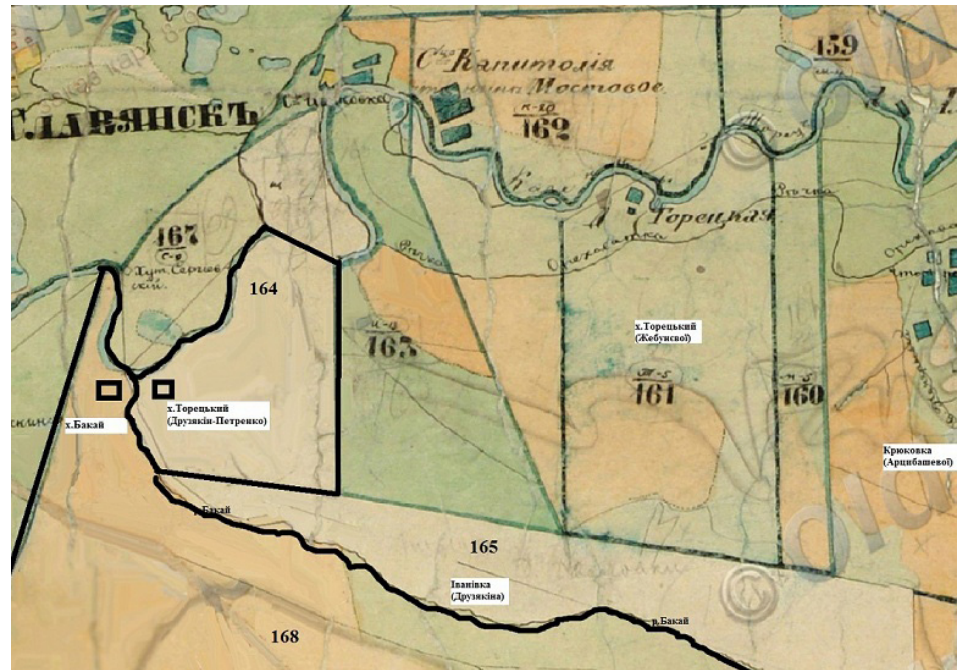

Рис. 1. Фрагмент Плана Генерального межування Ізюмського повіту (1786)
Масштаб 1 верста на дюйм.

Рис. 2. Фрагмент “Специальной карты Западной части России” (карта Шуберта),
1842. Масштаб 10 верст на дюйм.
Вказано хутір Торецький Друзькіна-Петренка.

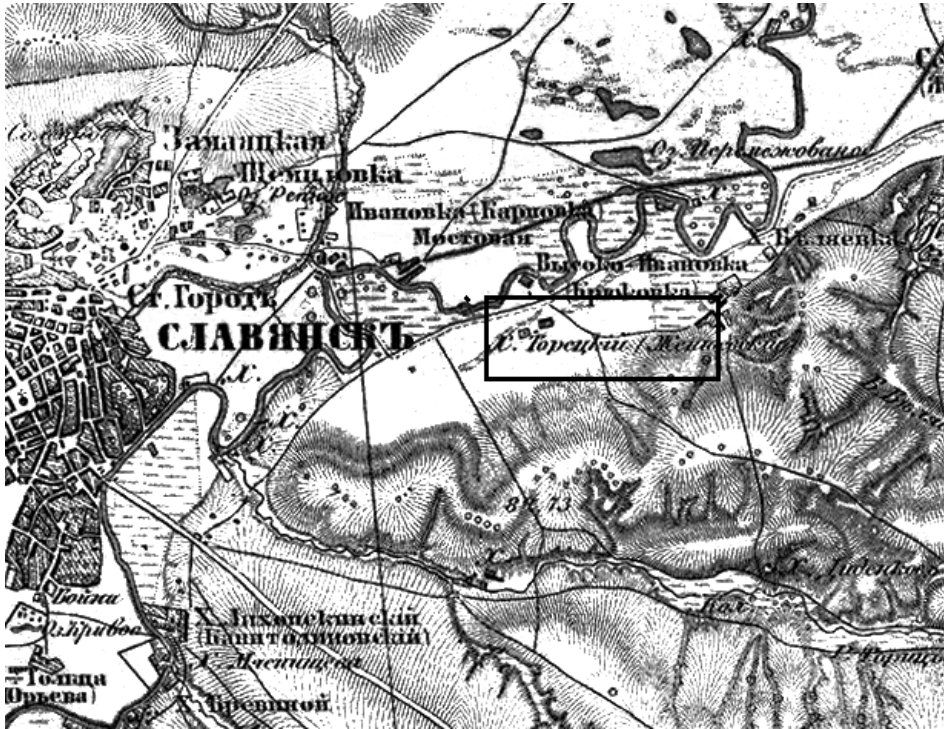

Рис. 3. Фрагмент “Военно-топографической карты” 1846–1863р.

Масштаб 3 версти на дюйм.

Вказано хутір Торецький Жебуневі.

¹ Экономико-географическое описание территории Изюмского уезда, проведенное Слободско-Украинской губернской комиссией во главе с губернским землемером в 1804 г. Державний архів Харківської області, ф. 24, оп. 3, спр. 17.

² Манифестъ о генеральномъ размежеваніи земель во всей Имперіи. 12.474 – Сентября 19. 1765г. // Полное собрание законовъ Россійской имперіи, съ 1649 года (далі – ПС ЗРИ). Собрание 1-е. Томъ XVII. 1765–1766. Печатано въ Типографіи II Отдѣленія Собственной Его Императорскаго Величества канцеляріи. Санкт-Петербург. 1830. – С. 329–339.

³ Инструкція Землемерамъ, къ генеральному всей Имперіи земель размежеванію. 12.570. – Февраля 13. 1766. // ПС ЗРИ. – Т. XVII. – Ст. 560–580.

⁴ Инструкція Межевымъ Губернскимъ Канцеляріямъ и Провінціальнымъ Конторамъ. 12.659. – Мая 25. 1766 // ПС ЗРИ. – Т. XVII. – Ст. 716–795.

⁵ Грамота на права, вольности и преимущества благородного Россійскаго Дворянства. 16.187. – Апрѣля 21. 1785 // ПС ЗРИ. – Т. XXII. – Ст. 344–358.

⁶ Грамота на права и выгоды городамъ Россійской имперіи. 16.188. – Апрѣля 21. 1785 // ПС ЗРИ. – Т. XXII. – С. 358–384.

⁷ О правилахъ наделенія и уравненія казенныхъ крестьянъ землями. 19.735. – Генваря 27. 1801 // ПС ЗРИ. – Том XXVI. – С. 512–514.

⁸ Городскія поселенія в Россійской имперіи. Т. V. 1 часть Харьковская губернія (под главной редакцией Н. С. Милашевича). – С-Петербург, Типографія Товарищества “Общественная Польза” и типографія К. Вульфа. 1864. – С. 401–407.

⁹ О принятии пожертвования, сделанного умершим Титулярным Советником Петренко. 54850. – Июня 22. 1875 // ПС ЗРИ. Собрание 2-е. – Том L. Отделение 1. – Санктпетербургъ, 1877. – С. 669.

¹⁰ Планы дач генерального и специального межевания. Харьковская губерния. Изюмский уезд. Российский государственный архив древних актов (РГАДА), ф. 1354, оп. 568. Алфавит № 203. Ч. 1. 1777-1905; Ч. 2. 1905.

¹¹ РГАДА, ф. 1798, оп. 1, ед. хр. 37.

¹² РГАДА, ф. 1354, оп. 568, д. Б-19к.

¹³ РГАДА, ф. 1354, оп. 568, д. О-15е.

¹⁴ РГАДА, ф. 1354, оп. 568, д. Т-с.

¹⁵ РГАДА, ф. 1354, оп. 568, д. Т-18с.

¹⁶ Списокъ землевладельцевъ Харьковской губернии, владеющих 300-ми десятинами земли и болѣе (Приложение къ Харьковскому календарю на 1906 год). – Харьковъ: Типографія Губернскаго Правленія, 1905.

¹⁷ В. Ф. Коцаренко. Краматорск: забытые страницы истории. – АОЗТ “Полиграфическое предприятие “АПП”. – Краматорск, 1999.

¹⁸ В. Ф. Коцаренко. Краматорская быль. – ЧП “Канцлер”. – Славянск, 2002.

¹⁹ С. Вьюниченко при содействии Н. Человьян. Романы и трагедии давно минувших дней // Газета “ТВ плюс” № 53 (549) 15 июля. – Славянск, 2004.

²⁰ Авторы-составители: О. С. Гнездило, О. С. Коптева, Л. М. Момот, Л. А. Панасенко, А. Ф. Парамонов, Е. В. Сафонова. Родословная книга потомственных дворян Харьковской губернии. Издавництво “Харківський приватний музей міської садиби”. – Харків, 2010. – С. 613.

²¹ Пушкарев Г. Г. Тор-Славянск. История в фотографиях. – Донецк. ООО “ИПП “Промінь”, 2011. – 208 с.: ил.

²² Коллектив авторів. Блакитне небо Михайла Петренка. – Слов’янськ: Видавництво “Друкарський двір”, 2012. – 220 с.

²³ Петренко А. Е. Идентификация Петренко: Генеалого-биографическое исследование. – К: “Профі”, 2012. – 190 с.: ил.

²⁴ Петренко О. Є. Слов’янці про слов’янський період життя Михайла Миколайовича Петренка або історія банальної помилки. Краєзнавство. Науковий журнал № 2 (83), 2013 р. – ПФ “Фоліант”.

²⁵ Михайло Петренко: Життя і творчість: Художні тексти, дослідження, документи / Упоряд. О. Є. Петренко, О. О. Редчук. – К.: “Фенікс”, 2013. – 218 с.: іл.

²⁶ Сайт, присвячений поету-романтику Михайлу Петренку – <http://www.дивлюсьянанебо.com>

²⁷ Форум газети “Поиск” <http://forum.gp.dn.ua/viewtopic.php?f=36&t=2771&start=120>

²⁸ Форум офіційного сайту Славянського городского совета <http://www.slavrada.gov.ua/forum/viewtopic.php?f=18&t=11145>.

²⁹ Форум офіційного сайту Славянського городского совета <http://www.slavrada.gov.ua/forum/viewtopic.php?f=18&t=10899>.

³⁰ Сайт департаменту генеалогії Харківського частного музею городской усадьбы. Енциклопедія фамилий Харьковской губернии http://otkudarodom.com.ua/familii_P.html.

Аналізуються дві версії о можливому місці проживання родини поета Михайла Петренка в Славянське на основі документів Генерального межівання Ізюмського уезду, діявального в то час законодавства і соціального положення населення.

Ключевые слова: поет Михайл Петренко; Славянськ; хутор Торецький; хутор Бакай; Бакайська пустошь.

The analysis of the two versions concerning the place of residence of the family of the poet Mykhailo Petrenko in the Slovyansk City on the base of documents of general bordering of Izum County, current legislation and the social state of local people.

Key words: the poet Mykhailo Petrenko; the Slovyansk City; the Toretskyi village; the Bakay village; the Bakay poustinia.